

цілісного і єдиного у світоглядному відношенні системного розуміння туризму.

1. География туризма : учебник / кол. авторов ; под ред. А.Ю. Александровой. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: КНОРУС, 2009 – 592 с.
2. Глушко А.А, Сазыкин А.М. География туризма – Владивосток: «Дальневосточный университет», 2002. – 265 с.
3. Любіцева.О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) – 3-е вид., перероб. та доп. – К.: «Альтерпрес», 2005. – 436 с.
4. Любіцева.О.О. Туризмознавство: вступ до фаху : підручник / О.О. Любіцева, В.К. Бабарицька. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 335 с.
5. Романов А.А., Саакянц Р.Г. География туризма: Учебное пособие. – М.: Советский спорт, 2002. – 464 с.
6. Самойленко А.А. География туризма: Учебное пособие. – Ростов н/Д. : «Феникс», 2006. – 368 с.

УДК 378.22 (04.32)

Степанець Н.П.

ДОСВІД РОЗВИНУТИХ КРАЇН У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД

В статті проведено аналіз досвіду розвинутих країнах світу у застосуванні компетентісного підходу при підготовці фахівців для сфери туризму, виявлено позитивні особливості у різних міжнародних системах туристичної освіти.

Ключові слова: компетенції, компетентісний підхід, професійна компетентність, підготовка фахівців, системи туристичної освіти.

В статье проведен анализ опыта развитых стран мира в применении компетентностного подхода при подготовке специалистов для сферы туризма, выявлены положительные особенности в различных международных системах туристического образования.

Ключевые слова: компетенции, компетентностный подход, профессиональная компетентность, подготовка специалистов, системы туристической образования.

The article analyzes the experience of developed countries in the application of competence approach for training in the tourism industry, emphasizing positive features in various international systems of tourism education.

Keywords: competence, competence approach, professional competence, training, tourism education system.

Постановка проблеми. Початок ХХІ ст. характеризується змінами, зумовленими процесами глобалізації та інтеграції, створенням єдиного європейського простору і формуванням світового ринку. У цих умовах туризм як засіб міжнаціонального спілкування набуває особливого значення. Підвищення професійного рівня працівників туристичної галузі виступає передумовою успішного виконання поставлених завдань.

Сучасний ринок праці в Україні і світі та динамічний розвиток туристичної індустрії вимагають високого рівня професійної підготовки

сучасного фахівця з туризму, основними критеріями якого є теоретичні, практичні, комунікативні навички організації туристичної діяльності. У цьому зв'язку доречно згадати, що якість й ефективність туристської освіти потрібна для того, аби гарантувати якість та ефективність в індустрії туризму [3].

Опрацювання наукових праць, методичних розробок, аналіз практичного досвіду підготовки вітчизняних фахівців туристичної галузі виявили невідповідність між недосконалою системою професійної підготовки фахівців туризму та зростаючими вимогами до неї українського суспільства у зв'язку із входженням до єдиного європейського освітнього простору. Саме цей факт зумовлює необхідність впровадження нових підходів, у тому числі й компетентісного, до організації навчально-виховного процесу, створення актуальних для майбутніх фахівців методичних матеріалів, визначення пріоритетних аспектів в професійній підготовці майбутніх працівників, враховуючи досвід професійної підготовки фахівців у сфері туризму у розвинутих країнах світу. Метою статті є аналіз досвіду розвинутих країн світу у застосуванні компетентісного підходу при підготовці фахівців для сфери туризму, виявлення позитивних особливостей у різних міжнародних системах туристичної освіти.

Аналіз останніх джерел та публікацій дозволяє стверджувати, що інтерес до проблеми професійної підготовки фахівців з туризму на сьогодні значний. О. Бейдик, О. Дмитрук, Л. Кнодель, Л. Лук'янова, І. Петрова, Л. Поважна, М. Скрипник, Г. Сорокіна, Г. Цехмістрова, В. Федорченко, Н. Фоменко досліджували питання теорії та організації освіти в туризмі.

Об'єктом вивчення практичної підготовки фахівців туристських спеціальностей за кордоном займалися українські та російські науковці: А. Кузнецов (Італія), Л. Гілева (Швейцарія), І. Сандовенко (Канада), Л. Кнодель (Іспанія), Л. Чорна (США), О. Зверєва (Німеччина), В. Захарченко (Чехія), а також Л. Сакун, М. Скрипник, Г. Цехмістрова, В. Федорченко, Н. Фоменко та ін.

Виклад основного матеріалу. Як показує досвід, сьогодні формування освітніх цілей відбувається не на рівні окремих держав, а на міждержавному, міжнаціональному рівнях, коли основні пріоритети освіти й цілі проголошуються в міжнародних конвенціях і документах, виступають стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти. Держави формують освітню політику, спрямовану безпосередньо на інтеграцію її в міжнародні співтовариства. Зарубіжні науковці наголошують, що набуття молоддю знань, умінь і навичок спрямоване на вдосконалення їхньої компетентності, сприяє інтелектуальному й культурному розвитку особистості, формуванню в неї здатності швидко реагувати на запити часу. Саме тому важливим є усвідомлення самого поняття компетентності, розуміння, які саме компетентності і як необхідно формувати, що має бути результатом навчання [7].

Концептуальні основи щодо реалізації компетентнісного підходу в умовах формування глобального інноваційного суспільства перебувають у центрі уваги міжнародних організацій, що працюють у сфері освіти, зокрема ЮНЕСКО. Так, у Доповіді Міжнародної комісії з освіти наголошується про необхідність вдосконалення у своїй професії, а в більш широкому сенсі – набуття компетентності, що дає можливість справлятися з різними ситуаціями, багато з яких неможливо передбачити [4].

Американське суспільство висуває ряд вимог до змісту та форм підготовки майбутніх фахівців у США, в тому числі формування змісту на основі компетентнісного підходу, що забезпечує когнітивні, операційно-технічні, рефлексивні, мотиваційні, аксіологічні результати навчання, які передбачають набуття знань, умінь і навичок професійної діяльності в туризмі та досвіду емоційно-ціннісного ставлення до неї, а також особистісну зорієнтованість змісту професійної підготовки, системність, гуманістичність тощо [10]. Тому державна політика США у галузі туризму спрямована не тільки на забезпечення умов для розвитку туристичної індустрії країни та збільшення обсягів туристичних потоків, а й на розв'язання проблеми підготовки кадрів та проведення науково-дослідної роботи у цій галузі. Так, у розробленому Стандартному класифікаторі професій особливий інтерес для туристичної галузі представляють сфера обслуговування та торгівлі. У 2006 р. створено Структуру компетенцій працівників сфери виробництва з метою регулювання вимог до професійної діяльності людей. Структура компетенцій працівників сфери виробництва складається з певних рівнів, диференційованих за своїми характеристиками.

Разом із загальноосвітньою підготовкою, лідерськими якостями і характером особистості цілий ряд нових вимог ставляться чи пред'являються? й до рівня сформованості професійних компетенцій працівників у туризмі. Це пояснюється, перш за все, специфікою діяльності в туризмі: формуванні туристичного продукту для споживачів та безпосередньому контакті з ними у процесі його реалізації та споживання.

У зв'язку з необхідністю систематизації освітньо-професійних програм підготовки фахівців різних рівнів у 2000 р. було створено Класифікатор освітніх програм, який є чинним й до нині. Програми підготовки розроблені відповідно до наступних напрямів: менеджмент і маркетинг у туризмі та туристичне обслуговування; туристична діяльність; менеджмент і маркетинг в гостинності та рекреації. Усі вони спрямовані на формування навичок маркетингової та управлінської діяльності у тих, хто освоює відповідний фах. При цьому основна увага акцентується на розвитку як широкого кола компетенцій професійного характеру: у сфері планування та організації підприємницької діяльності, формування туристичного продукту його реалізації та обслуговування туристичних потоків, так й особистісних якостей майбутнього фахівця.

Роберт Макінтош ще у 1983 р. констатував, що американська вища школа бізнесу в цілому та факультети туризму, як організаційна складова її структури, перебувають у пошуку оптимальної моделі підготовки студентів до майбутньої діяльності, при цьому навчальні заклади керуються запитами потенційних роботодавців [3]. На практиці надзвичайно складно одночасно охопити усі сектори туристичної індустрії, оскільки кожний окремо узятий сегмент висуває свої конкретні вимоги: або вільне володіння іноземними мовами, або добре сформовані комунікативні навички, або розвинені навички роботи з комп'ютером.

Окрім професійних якостей, галузеві структури США розглядають позитивні особистісні якості майбутнього фахівця (відповідальність, добросовісність, загальнокультурну грамотність) як запоруку його соціальної придатності. Підтвердженням даного факту є «Етичний кодекс» Американського товариства турагенцій, яке має у своєму складі Автоматизовану коаліцію освіти [10]. Для сучасної системи професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі країни характерною особливістю є практичне спрямування підготовки, її тісний зв'язок із виробництвом.

Національна рада професійних кваліфікацій Великої Британії представила нову структуру професійних кваліфікацій Англії, Уельсу та Північної Ірландії. Вона базується на Національних стандартах, що визначають навички, уміння, знання та компетентність працівників, яких вимагає роботодавець, відповідно потребам сучасної економіки, політики та суспільних відносин [3].

Німецька система освіти спрямована на трирічну базу навичок, які надаються молодим спеціалістам. Потім молодий фахівець протягом двох років працює на підприємстві з метою ознайомлення з іншими методами роботи. Після цього він упродовж двох років відвідує школу готельного чи туристичного бізнесу для удосконалення професійних умінь та опанування такими дисциплінами як бухгалтерський облік, контроль, робота з кадрами. Така система освіти дозволяє сформувати компетентних практиків з чіткою практичною орієнтацією [9].

Університети Канади пропонують більше 50 різноманітних туристських академічних програм різного рівня, від професійних програм (дипломні/сертифікаційні програми середньо-спеціальної та післядипломної освіти) до програм вищої освіти з отриманням академічного ступеня бакалавра чи наукового – магістра. Стандарти академічних/наукових рівнів передбачають наявність навичок широкого застосування, необхідних для засвоєння нових знань, та відповідний рівень володіння сукупністю спеціальних знань, теоретичних знань і практичних умінь, у таких вимірах: ґрунтовність і діапазон знань, знання методологій, застосування знань, комунікативні навички, усвідомлення межі знань, професійна компетентність/автономія. «Професійна компетентність та автономія» передбачає наявність якостей і фахових універсальних навичок та вмінь, які необхідні для подальшого навчання, працевлаштування,

участі у житті громади, а також іншій діяльності, що вимагає виявлення ініціативи, особистої відповідальності та підзвітності як в особистому, так й у груповому контекстах, для ефективної співпраці з іншими, та поведінки відповідно до академічної порядності.

Програми з професійною спрямованістю розроблені з метою підготовки випускників відповідно до вимог професії; випускники мають бути компетентними фахівцями-практиками. Здатність до самостійної професійної діяльності спочатку демонструється виконанням теоретичних та практичних завдань під керівництвом викладача чи представника відповідної фірми, а потім на вступних професійних випробуваннях. Незважаючи на певну різноманітність, кожна програма на ступінь бакалавра містить набір спеціальних та загальних компетентностей у відповідності до спрямування програми [8].

Професійна підготовка фахівців у сфері туризму в Італії спрямована на проведення закордонної практики, позитивним наслідком якої є удосконалення професійних компетенцій, накопичення досвіду спілкування, розвиток організаторських і соціокультурних здібностей. За міжнародними стандартами персональна характеристика, яку отримує студент від керівника практики приймаючої сторони, складається з таких позицій як знання роботи департаменту, знання англійської мови, мови країни перебування або другої іноземної мови, здатність до навчання, та покращення професійних навичок, надійність, почуття відповідальності, комунікабельність і співробітництво, відношення з керівником підприємства та колегами, толерантність, використання ініціативи. Найвища оцінка професійних навичок і здатностей застосовується зазвичай до стажерів, яким видають міжнародний сертифікат, який ідентичний листу-рекомендації від роботодавця і високо цінується на міжнародному ринку праці у сфері туризму та готельного менеджменту [9].

Бакалаврська програма відділення туризму напряму підготовки «Туризм і регіональний розвиток» Празького економічного університету дає змогу студентам отримати теоретичні знання відповідно до необхідного набору знань у туризмі, практичні знання в області туристської діяльності та управління туристичною організацією на регіональному рівні, здійснити аналіз регіонів з точки зору існування культурних, історичних та економічних передумов розвитку туризму. Крім того, важливу роль відіграють комунікативні, соціальні та культурні знання для пристосовування та просування на підприємстві, формування мовних навичок спілкування, за допомогою вивчення кількох (2-3) іноземних мов. Приділяється увага й формуванню адекватного психологічного сприйняття обов'язків керівництва підприємствами туризму та регіонального управління [1]. Проведений аналіз зазначеної програми підготовки фахівців у сфері туризму, дозволяє говорити про переважання в ній компетентнісного підходу у підготовці фахівців з туризму.

Засновник Швейцарського готелю Jacques Tschumi добре розумів, що успіх у бізнесі гостинності забезпечать не лише технічні, управлінські і навіть не комунікативні навички, а й особистості певного типу: відкриті, енергійні, дипломатичні, заповзятливі, які невимушено почуваються у будь-якій соціальній обстановці. Він підкреслює, що особистісні якості мають велике значення у володінні професією, тоді як технологіями управління можна оволодіти, практичними навичками іноземних мов можна навчитися. Ось чому складовою традицій школи в Лозанні є розвиток лідерських здібностей особистості, з одного боку, і навчання злагоджено працювати з іншими, як частина команди, з іншого. За допомогою посиленої уваги до академічної і практичної підготовки швейцарські викладачі домагаються того, аби випускники були компетентними у своїй роботі та одразу досягали достатніх економічних результатів на робочому місці [7].

Окремі країни Європи використовують уже сформований досвід відомих навчальних закладів у підготовці кадрів для туристичної сфери. Наприклад, в Іспанії вищі навальні заклади, в яких відбувається підготовка спеціалістів для туризму, проводиться за американською системою або за системою Швейцарської школи Les Roches. Остання має цікавий досвід післядипломної освіти у галузі готельного менеджменту – «пост-диплом». Унікальність цієї програми полягає у тому, що в ній чергується теоретичний семестр з практичним, так званим семестром стажування. Завдяки досить інтенсивного навчання за рік студенти активно розвивають свої професійні навички, працюючи у ресторанах, готелях та багатьох інших компаніях, як в Іспанії, так й в інших країнах світу [2].

Висновки. Розвинуті країни світу, які мають значний туристичний потенціал і займають провідні позиції у розвитку туризму, формують свою систему підготовки фахівців у сфері туризму. У світі існують певні школи, (американська, швейцарська, німецька, італійська), які мають свої пріоритети у підготовці фахівців, проте усі вони включають аспекти, які важливі для сфери туризму: фундаментальне навчання, технічне навчання, особисті здібності. Ці аспекти є складовими компетентнісного підходу, які дають можливість справлятися з різними ситуаціями, багато з яких неможливо передбачити. Створення та удосконалення системи туристичної освіти в нашій країні вимагає залучення досвіду інших країн, що вже є визнаними лідерами освіти у галузі туризму та у сфері обслуговування у цілому. Це відповідна державна політика щодо туристичної галузі як у США, це співпраця роботодавців та освітніх закладів у питанні професійних компетенцій як в Італії та Великобританії, це різноманітність програм підготовки фахівців у сфері туризму як у Канаді, це короткий, проте ефективний термін теоретичного та практичного курсу як у Швейцарії та Німеччині. Спираючись на зарубіжний досвід, бути професійно компетентним означає мати багатокомпонентний склад інтеграційних професійних знань і вмінь, що забезпечує усвідомлення професійно правильних рішень, виконання

творчих дій, моделювання комунікативних зв'язків. Отже, професійна готовність студентів до туристичної діяльності передбачає його професійну кваліфікацію та певну сукупність особистісних якостей і властивостей. У свою чергу, професійна кваліфікація містить такі складові як спеціально-предметна компетентність, комунікативна компетентність, соціокультурна компетентність.

1. Захарченко В. Ю. Підготовка фахівців сфери туризму у вищих навчальних закладах Чехії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc.../30.pdf
2. Кнодель Л. В. Система образования в сфере туризма в Испании [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc.../30.pdf
3. McIntosh R. W. A Model University Curriculum in Tourism/ R. W. McIntosh// *Tourism Management*. - 1983. – Vol. 1, №1. – P. 134- 137
4. Образование: сокрытое сокровище (Learning: The Treasure Within) Основные положения Доклада Международной комиссии по образованию для XXI века – М.: ЮНЕСКО, 1997
5. Педагогіка туризму: [навчальний посібник для студентів ВНЗ]/ В.К.Федорченко, Н.А.Фоменко, М.І.Скрипник, Г.С.Цехмістрова. - К.: Слово, 2004. - 296с.
6. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О.В. Овчарук // *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи* : (Бібліотека з освітньої політики): Колективна монографія. - Київ : К.І.С, 2004. - С. 6-15.
7. Сакун Л.В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира: Монография / Л.В.Сакун. – К.: МАУП, 2004.- 399 с.
8. Сандовенко І. В. Освітні стандарти та програми підготовки фахівців сфери туризму рівня «бакалавр» національної та галузевої рамок кваліфікацій Канади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc.../30.pdf
9. Уварова Г.Ш. Шляхи поглиблення міжнародного співробітництва у підготовці кадрів для сфери туризму /Г.Ш.Уварова// *Географія і туризм: Наук. зб.* – К.: Альтерпрес, 2011.– Вип. 16. - С. 18-25
10. Чорна Л. В. Система підготовки майбутніх фахівців з туризму в університетах США /Л. В. Чорна // *Викладач і студент : суб'єкт-суб'єктні відносини* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. – Черкаси, 2008. – С. 89–91

УДК 338

Брунець Б.Р.

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ ТА ТУРИЗМУ НА ПРИКЛАДІ НІДЕРЛАНДІВ

У статті висвітлено методiku навчання та підготовки кадрів сфери гостинності та туризму у Голландії на прикладі відомого Університету професійної освіти «Зюйд» (University of Professional Education «Zuyd») в структуру якого входить відома Маастрихтська школа готельного менеджменту (Maastricht Hotel Management School) без фахівців котрої не обходиться ні один дипломатичний прийом, міжнародний конгрес, управління провідними готельними та туристичними закладами світу.

Ключові слова: туризм, туристична освіта, підготовка фахівців, програма, сфера гостинності, стажування.

В статті розкрито методiku обучения и подготовки кадров сферы гостеприимности и туризма в Голландии на примере известного «University of